

Наукові перспективи
Видавнича група

НАУКОВІ ПЕРСПЕКТИВИ

СЕРІЯ: "ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ", СЕРІЯ: "ПРАВО", СЕРІЯ: "ЕКОНОМІКА", СЕРІЯ: "ПЕДАГОГІКА", СЕРІЯ: "ПСИХОЛОГІЯ",
СЕРІЯ: "МЕДИЦИНА"

Випуск 9(63)

2025

Наукові перспективи: журнал. 2025. № 9(63) 2025. С.2062

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 24.09.2020 р. № 1188 журналу присвоєно категорію "Б" із галузей науки: державне управління, право та економіка

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.09.2021 № 1017 журналу присвоєно категорію "Б" із психології

Рекомендовано до друку Президією Всеукраїнської Асамблеї докторів наук з державного управління (Рішення від 26.09.2025, № 10/9-25)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 24436-14376Р від 09.06.2020 р.

Журнал видається за підтримки Міжнародного економічного інституту (Есеніце, Чехія) та
КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва"

Журнал заснований з метою розвитку вітчизняного наукового потенціалу та реалізації краєвих традицій науки в Україні та за кордоном. Журнал висвітлює історію, теорію, механізми формування та функціонування, а, також, інноваційні питання розвитку державного управління, права, економіки, психології, педагогіки та медицини. Видання розраховано на дослідників, викладачів вищих навчальних закладів, аспірантів, магістрів, фахівців-практиків.

Наукове видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Головний редактор:

Жукова Ірина Віталіївна — кандидат наук з державного управління, доцент, директор Видавничої групи «Наукові перспективи», Лауреат премії Президента України для молодих вчених, Лауреат премії Верховної Ради України молодим ученим, Лауреат премії імені Івана Франка у галузі інформаційної діяльності, Лауреат Всеукраїнської премії «Інновація в освіті — 2018», м. Київ, Україна

Заступники Головного редактора:

Янчук Артем Олександрович — доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, Заступник керівника Апарата Верховної Ради України (Київ, Україна);

Непомнящий Олександр Михайлович — доктор наук з державного управління, кандидат економічних наук, професор, Дійсний член Академії будівництва України, професор кафедри архітектури і просторового планування Національного авіаційного університету (Київ, Україна). Заслужений будівельник України, Почесний працівник будівництва та архітектури, державний службовець 3 рангу (Київ, Україна);

Дацій Олександр Іванович — доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна);

- Бочелюк В.Й., Данильчук В.М.** 1418
*ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ З ДИЗАЙНУ*
- Буковська В.М., Ключєва Є.М., Кулінченко О.С.** 1428
*ДИНАМІКА ТРАНСФОРМАЦІЇ КОНФЛІКТУ У ПРОЦЕСІ ГРУПОВОЇ
ВЗАЄМОДІЇ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПЕРЕХОДУ ВІД СУПЕРНИЦТВА
ДО СПІВПРАЦІ У СУЧАСНИХ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СТРУКТУРАХ*
- Булгакова О.Ю., Палагін М.М.** 1441
*ФОРМУВАННЯ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬ-
НОГО ВІКУ*
- Булгакова О.Ю., Савченкова М.В.** 1452
*ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПСИХОЛОГО-
ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ З УРАХУВАННЯМ АСПЕКТІВ КРИТИЧНОГО
МИСЛЕННЯ*
- Василевський В.С.** 1463
*ПСИХОДІАГНОСТИКА СТАВЛЕННЯ ДО ВЛАСНОЇ ЗОВНІШНОСТІ ТА
ЙОГО СПЕЦИФІКА У ПІДЛІТКОВОМУ ТА ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ*
- Вігомський Ю.Л., Хомерікі О.А., Кулінченко О.С.** 1476
*ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ТА РАНЬОГО
ВТРУЧАННЯ У ПОСТТРАВМАТИЧНИХ ПІД ЧАС НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ*
- Вовк Я.О.** 1488
*ПСИХОЛОГІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЗМІСТОВИХ КОМПОНЕНТІВ РОЗВИ-
ВАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ Я-ПОЗИЦІЇ ВИКЛА-
ДАЧІВ СОЦІОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ*
- Герасімова Н.Є., Герасімова І.В., Магдич О.В.** 1498
*ПСИХОЛОГІЯ ТВОРЧОСТІ ЯК ШЛЯХ ДО САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ: ПСИХО-
ЛОГІЧНИЙ ОГЛЯД*
- Гринчук О.І., Мельниченко С.В., Білоус О.В.** 1514
*ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ ПОСТТРАВМАТИЧНОГО ЗРОСТАННЯ ТА
ФАКТОРИ РИЗИКУ ПОВТОРНОЇ ТРАВМАТИЗАЦІЇ У ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІСЛЯ УЧАСТІ В БОЙОВИХ ДІЯХ*
- Дзвоник Г.П.** 1525
*ЖИТТЄСТІЙКІСТЬ ТА КОПІНГ-ПОВЕДІНКА ОСОБИСТОСТІ В СКЛАДНИХ
ЖИТТЄВИХ УМОВАХ*
- Дзюбка Л.В., Южакова Г.О.** 1542
*СИНДРОМ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ
ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ*

УДК 37.015.311:37+159]-057.875(045)

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-9\(63\)-1452-1462](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-9(63)-1452-1462)

Булгакова Олена Юріївна доктор психологічних наук, професор Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, <https://orcid.org/0000-0002-1750-0349>

Савченкова Марія Вікторівна аспірант, асистент, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, <https://orcid.org/0009-0007-1904-7713>

ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ З УРАХУВАННЯМ АСПЕКТІВ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

Анотація. У статті розглядається актуальна проблема формування soft skills у майбутніх фахівців психолого-педагогічного профілю з особливим акцентом на аспектах критичного мислення. У контексті глобальних змін, що спровоковані цифровою трансформацією освіти, соціально-економічними викликами та змінами на ринку праці, потреба в університеті підготовці студентів із розвиненими м'якими навичками стає не лише бажаною, але й необхідною складовою професійної компетентності педагога. Стаття уточнює понятійний апарат soft skills, розкриває його структуру, компоненти та взаємозв'язки з іншими психологічно-педагогічними феноменами, зокрема з критичним мисленням, яке виступає як ключовий чинник оцінки, аналізу та рефлексії освітнього процесу.

Автори спираються на комплексний підхід: аналіз теоретичних джерел, нормативно-правових документів, емпіричних досліджень (опитування, аналітичні огляди практик університетської підготовки) та власні спостереження в аудиторній і позааудиторній діяльності. На основі цього сформовано алгоритм цілеспрямованого розвитку когнітивних здібностей (критичного та системного мислення, здатності до аналізу й синтезу інформації), діяльнісних умінь (командної роботи, лідерства, проєктної діяльності, вирішення освітніх задач у нестандартних умовах) та особистісних якостей (ініціативність, адаптивність, емпатія, ефективна комунікація, тайм-менеджмент, самоорганізація), які складають ядро soft skills для майбутніх педагогів.

У статті також висвітлюються педагогічні технології й формати, що демонструють більшу ефективність у формуванні soft skills – комбінування аудиторної роботи з інтерактивними методами навчання, використання цифрових

платформ, симуляцій, кейсів, проєктів, моделювань, а також залучення студентів до соціальних і волонтерських ініціатив. Окрему увагу приділено тому, як партнерські стосунки між викладачем і студентом, спільне вирішення навчально-професійних завдань, підтримка рефлексивної практики сприяють не лише навчанню, але й становленню особистості педагога, здатного діяти в умовах невизначеності.

Методично виділено напрями діагностики та оцінювання рівня сформованості soft skills: через самооцінку, спостереження, портфоліо, експертні оцінки, аналіз продуктів діяльності студентів. У статті обґрунтовано необхідність інтеграції soft skills у навчальні дисципліни педагогічного циклу, а також посилення ролі позааудиторних форматів роботи як невід'ємної частини підготовки, що дозволяє студентам застосовувати набуті навички в реальних умовах.

Такий підхід має теоретичну й практичну значущість: він дозволяє університетам розробляти освітні програми, які адекватно відповідають вимогам сучасності, сприяють підвищенню конкурентоспроможності випускників, забезпечують формування педагогів, здатних до критичного мислення, творчості, адаптивності, соціальної відповідальності. Стаття окреслює також напрями подальших досліджень: апробація розробленого алгоритму у різних закладах, вивчення міжкультурних особливостей формування soft skills, розробка стандартизованих інструментів оцінювання та методик зворотного зв'язку для студентів і викладачів.

Ключові слова: професійна підготовка, психолого–педагогічні спеціальності, цифрова трансформація освіти, інтерактивні методи навчання, особистісний розвиток, критичне мислення.

Bulgakova Olena Yuriyivna Doctor of Psychological Sciences, Professor at the State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky", Odesa, <https://orcid.org/0000-0002-1750-0349>

Savchenkova Mariia Viktorivna Postgraduate Student, Assistant at the State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky", Odesa, <https://orcid.org/0009-0007-1904-7713>

DEVELOPMENT OF SOFT SKILLS IN FUTURE SPECIALISTS OF THE PSYCHO-PEDAGOGICAL PROFILE WITH CONSIDERATION OF CRITICAL THINKING ASPECTS

Abstract. This article addresses the pressing issue of developing soft skills in prospective professionals within the psycho-pedagogical field, with a special emphasis on critical thinking. Against the backdrop of global transformations driven by

educational digitization, socio-economic shifts, and evolving labor market demands, the necessity of higher education institutions to prepare students with well-developed soft skills emerges as a vital, not optional, component of a teacher's professional competence. The paper refines the conceptual framework of soft skills, elucidating its structural elements and interrelations with other psychological and pedagogical constructs, particularly critical thinking, which functions as a core ability for evaluation, analysis, and reflective practice in education.

The authors employ a comprehensive methodology: theoretical literature review, examination of normative and legal documents, empirical research (surveys and analyses of institutional practices), and own observations in both classroom and extracurricular settings. Based on these sources, an algorithm is proposed for the intentional development of: cognitive capacities (critical and systemic thinking, abilities to analyze and synthesize information), activity-related skills (teamwork, leadership, project work, solving educational tasks under non-standard conditions), and personal qualities (initiative, adaptability, empathy, effective communication, time management, self-organization), which together compose the core soft skills required for future educators.

The article further highlights pedagogical technologies and formats showing higher efficacy in fostering soft skills: blending traditional lectures with interactive learning methods; employing digital platforms; utilizing simulations, case studies, project work, modeling; and engaging students in social and volunteer initiatives. Particular attention is given to how partnership between instructor and students, collaborative resolution of academic-professional tasks, and cultivation of reflexive practice contribute not only to learning outcomes but also to the formation of teacher identity capable of acting under uncertainty.

On the methodological side, directions for diagnosing and assessing the level of soft skills formation are outlined: self-assessment, observation, portfolios, expert evaluations, and analysis of students' activity products. The paper argues for the necessity of integrating soft skills into pedagogical cycle disciplines and strengthening the role of extracurricular formats as essential in preparing students to apply their skills in real contexts.

Such an approach has both theoretical and practical importance: it enables universities to design educational programs that respond adequately to contemporary demands; supports increasing graduates' competitiveness; fosters educators equipped with critical thinking, creativity, adaptability, and social responsibility. The article also identifies directions for future research: piloting the designed algorithm in various institutions; studying cross-cultural aspects of soft skills formation; developing standardized assessment tools; and constructing feedback methodologies for students and instructors.

Keywords: professional training, psycho–pedagogical specialties, digital transformation of education, interactive teaching methods, personal development, critical thinking.

Постановка проблеми. Актуальність соціально–психологічного змісту пізнання soft skills обумовлено як наявними теоретичними даними в яких ці навички розглядаються неоднозначно, що в певній мірі дублює інші аналогічні явища. Це в певній мірі ускладнює його більш прагматичне пізнання та використання у фаховому психолого–педагогічному підголені майбутніх фахівців. Крім того, недостатня систематизація та опис вірогідних соціально–психологічних технік, які можуть відноситися до soft skills та потребувати як уточнення так і розкриття.

Враховуючи такий стан з урахуванням прискорених та масштабних змін, які відбуваються в системі фахової підготовки майбутніх фахівців в роботі було поставлена мета: уточнити соціально–психологічну сутність змісту soft skills та вірогідні арсенали їх технік, а також можливості використання отриманих даних в системі психолого–педагогічної підготовки фахівців педагогічної сфери.

В епоху тотальної діджиталізації вирішальну роль відіграють технології, проте людський капітал залишається незамінним. У новому розподілі праці між людьми і машинами кількість робочих місць скоротиться, але з'являться й нові можливості в галузі штучного інтелекту. Отже, підготовка компетентних педагогів є надзвичайно актуальним стратегічним завданням.

Виходячи з цього, перед системою вищої педагогічної освіти постають цілі, поглиблення підготовки високоосвіченого, креативного та конкурентоспроможного фахівця. Такий фахівець не лише володіє системою знань, а й генерує нові ідеї, приймає нестандартні рішення та ефективно взаємодіє у професійній діяльності. В нормативно–правових документах збільшується кількість даних різних досліджень в яких наголошується процес підготовки майбутні педагоги, які мають опанувати не лише професійні навички, а й універсальний інструментарій – soft skills, котрі дозволять їм ефективно виконувати широке коло педагогічних та соціальних функцій. Фіксуємо, що майбутні педагоги повинні володіти високим рівнем розвитку soft skills, адже вони діятимуть у системі «людина–людина», яка характеризується непередбачуваністю, відсутністю універсальних алгоритмів та єдиних рецептів.

До того, відповідно до різних нормативно–правових та науково–методичних матеріалів одним із пріоритетів фахової підготовки педагогічних фахівців викреслюється необхідність посилення компетентностей педагогів по взаємодії з дітьми на основі різних сучасних психологічних технологій. В цьому аспекті можна рахувати, що soft skills є однією з таких технологій, яка потребує як більш науково–психологічного пізнання так і науково–методичного забезпечення .

Зміст розуміння soft skills є відносно новим у вітчизняній педагогічній науці. Дослідження українських науковців містять напрацювання щодо визначення сутності цього поняття, його класифікації та значення для формування особистості. Проте проблема формування soft skills у майбутніх педагогів поки не отримала належного висвітлення та потребує подальшого пізнання [3; 4; 5].

Окремі науковці досліджували» цінність soft skills для професійного розвитку фахівців різних галузей. Зокрема, С. Наход обґрунтовує значення для майбутніх спеціалістів соціономічних професій [7]; Л. Коваль розглядає розвиток soft skills у контексті працевлаштування [5]; Т. Кожушкіна розкриває міжособистісну взаємодію як складову soft skills студентів педагогічних коледжів [6].

Загалом у наукових дослідженнях вже розкрито значення soft skills для професійного становлення фахівців різних сфер діяльності, зокрема їхню роль у підвищенні конкурентоспроможності випускників на ринку праці [5; 7]. Однак формування soft skills у майбутніх педагогів, які працюватимуть у системі «людина–людина», що вимагає високого рівня комунікативної, емоційної, соціальної компетентності, залишається відкритим питанням.

Недостатньо вирішені аспекти проблеми: відсутність уніфікованої методології формування soft skills у майбутніх педагогів; обмеженість системних досліджень, що розглядають інтеграцію розвитку soft skills у навчальні дисципліни педагогічного циклу; недостатня розробленість технологій активного навчання, що спрямовані на формування soft skills через залучення студентів до інтерактивних форм роботи (проектна діяльність, симуляції, кейс–методи, гейміфікація, колективні ініціативи); недостатня міждисциплінарна інтеграція; складнощі оцінювання рівня сформованості soft skills; обмежене використання можливостей неформальної освіти у формуванні soft skills.

Актуальним науковим завданням є розробка методичних підходів до формування soft skills у майбутніх педагогів, їх інтеграція у навчальний процес, визначення ефективних освітніх технологій, а також створення інструментів оцінювання рівня їх розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній педагогічній науці спостерігається зростання інтересу до дослідження проблеми формування soft skills у майбутніх фахівців, зокрема в контексті професійної підготовки педагогів. Науковці акцентують увагу на багатогранності поняття «м'які навички», їх зв'язку з розвитком емоційного інтелекту, критичного та креативного мислення, здатності до ефективної комунікації, командної роботи та саморозвитку. У працях О. Біляковської [2] визначено складові soft skills, що є важливими для реалізації особистісного та професійного потенціалу педагогів. Н. Бахмут [1] окреслює soft skills як сукупність універсальних навичок, що

забезпечують ефективну взаємодію в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Разом з тим, більшість досліджень зосереджені переважно на загально-теоретичних аспектах проблеми, тоді як емпіричні дані щодо формування soft skills у контексті психолого-педагогічної освіти залишаються обмеженими. Наявна низка праць, які торкаються окремих аспектів розвитку м'яких навичок: міжособистісної взаємодії (Т. Кожушкіна [6]), адаптивності до змін на ринку праці (К. Коваль [5]), прогностичної функції у професійній діяльності (С. Наход [7]). Однак, недостатньо розробленими залишаються питання методологічного забезпечення процесу формування soft skills, інтеграції відповідних елементів у навчальні дисципліни, а також застосування інноваційних освітніх технологій та неформальних практик для розвитку даних навичок у майбутніх педагогів.

Відсутність єдиної концептуальної моделі, а також складності діагностики рівня сформованості soft skills, вказують на необхідність подальших досліджень у цьому напрямі, зокрема з урахуванням специфіки критичного мислення як складового компонента професійної компетентності майбутнього педагога.

Мета статті. Теоретичне обґрунтування та емпіричне висвітлення особливостей формування soft skills у майбутніх фахівців психолого-педагогічного профілю з урахуванням аспектів критичного мислення. У межах цієї мети передбачається уточнення змісту поняття «soft skills», аналіз його структури та компонентів, а також виявлення педагогічних умов, освітніх технологій і практик, що сприяють розвитку відповідних навичок у здобувачів вищої освіти. Крім того, автори прагнуть окреслити можливі підходи до діагностики рівня сформованості soft skills, обґрунтувати доцільність їх інтеграції в зміст психолого-педагогічної підготовки та визначити перспективні напрями подальших досліджень у цьому контексті.

Виклад основного матеріалу. В сучасних стратегічних напрямках спрямованих на реформування вищої освіти, окреслюються основні цілі та завдання підготовки майбутніх педагогів, а також інтегральні, загальні й спеціальні (фахові) компетентності, які вони мають набути. Зокрема, в Концепції розвитку педагогічної освіти наголошується на необхідності безперервного навчання та інноваційності мислення випускників як ключового інструменту лідерства. Формування у майбутніх педагогів навичок, що можна віднести до soft skills, також передбачено державними стандартами вищої освіти.

Аналіз чинних нормативно-правових документів у сфері вищої педагогічної освіти дає підстави стверджувати, що у процесі професійної підготовки у майбутніх педагогів важливо сформуванати низку якостей і здатностей, серед яких: критичне і креативне мислення, генерування нових ідей, творчість, ініціативність, емоційний інтелект, вирішення проблем, командна робота – тобто soft skills.

Це актуалізує проблему визначення сутності змісту та структури даної властивості. Англійське «soft skills» перекладається як «гнучкі, м'які навички».

Вони характеризують готовність, здатність і можливість особистості діяти в різних ситуаціях, спираючись на досвід та інтуїцію [3].

У дослідженнях О. Біляковської зазначається, що це вміння і навички, що допомагають людям в роботі, навчанні та самореалізації. Вони є важливими в будь-якій професії, адже стосуються особистісних якостей: робота в команді, ініціативність, відповідальність, комунікація, продуктивність, самодисципліна, емпатія. Soft skills характеризується синергетичністю та емерджентністю, тобто їх поєднання підвищує ефективність діяльності [1].

Так, Н. Бахмут визначає «soft skills» як уніфіковані навички та особистісні якості, що підвищують ефективність роботи та взаємодії з іншими людьми. До них належать: управління особистісним розвитком, вміння надавати допомогу, тайм-менеджмент, ведення переговорів, переконання, лідерство тощо. Особливе місце відводиться емоційному інтелекту [2].

Враховуючи, що педагогічна професія покликана не лише забезпечувати якісну освіту, а й підносити загальний рівень культури громадян, вважаємо, що саме високий рівень розвитку soft skills сприятиме формуванню вільної, енергійної та незалежної особистості вчителя, здатного діяти в мінливих умовах. Погоджуємося, з думкою Л. Фамілярської, що soft skills характеризують перелік особистісних якостей, пов'язаних з ефективною професійною взаємодією: вміння переконувати, налагоджувати контакт, вести переговори, працювати в команді, розвиватися, бути креативним, комунікабельним, організованим тощо [8].

Інші фахівці визначають, що надзвичайно важливо розвивати визнані soft skills, серед яких: здатність до навчання впродовж життя, що передбачає безперервне вдосконалення, розвиток та самоосвіту особистості; критичне мислення – вміння оцінювати альтернативні погляди, абстрагуватися від власного досвіду, ставити під сумнів отриману інформацію; креативне мислення – здатність генерувати оригінальні ідеї для вирішення проблем; адаптивність – вміння вирішувати проблеми та діяти в нестандартних ситуаціях, обираючи оптимальні варіанти; емоційний і соціальний інтелект; новий тип лідерства, аспектами якого є самоусвідомлення, взаємодія з іншими, довіра та відвертість [2; 4].

Щодо класифікації soft skills, то найбільш наближеною до педагогічної професії можна віднести запропоновану К. Коваль: індивідуальні якості (прийняття рішень, вирішення проблем, цілепокладання, позитивне мислення, орієнтація на результат); комунікаційні якості (формулювання думок, взаємодія з різними людьми, модерування, аргументація, презентації, врахування культурних особливостей); управлінські якості (командна робота, мотивація, навчання і розвиток, управління ризиками, тайм-менеджмент) [5].

В той же час, як свідчать дослідження О. Біляковської, яка визначає «soft skills» як універсальні навички, що допомагають професійно розвиватися та будувати успішну кар'єру в будь-якій сфері, зокрема майбутнім педагогам.

Автор виокремлює такі компоненти «soft skills» майбутнього педагога: соціально-комунікативний (ефективна взаємодія з оточенням, готовність до контакту з різними людьми, конструктивне спілкування); емоційний (гнучке управління власними та чужими емоціями); когнітивний (креативність, критичне мислення, пошукова та дослідницька діяльність); прогностичний (ціннісне цілепокладання, аналіз майбутніх тенденцій); управлінський (управління процесами, саморозвиток, мотивація); акмеологічний (індивідуалізація особистості, ініціативність, прагнення до самореалізації); інноваційний (створення та зміна освітнього середовища, творчість) [2].

Виходячи з наведеного ми дійшли, що при розгляді змістових ознак soft skills маються, як спільні так і відмінні якості. До спільних можна віднести: значення для успішної реалізації педагогічних та соціальних функцій в умовах сучасних глобальних викликів, цифрової трансформації освіти, змін на ринку праці; роль у професійній діяльності педагога та функціонування в системі «людина-людина»; відображення в нормативних документах щодо реформування вищої педагогічної освіти.

До тих, що є як би відмінні: чітка методологія діагностики та оцінювання м'яких навичок майбутніх освітян ще не створена; універсальні формати та технології взаємодії викладачів та студентів, які сприяють розвитку soft skills, продовжують розвиватися; досліджуються систематизовані наукові підходи до розвитку soft skills.

Умовно можливо виділити два підходи з цього процесу: перше безпосереднє навчання (окремі курси); друге використання потенціалу дисциплін у поєднанні з неформальною освітою та позааудиторною діяльністю. Слід враховувати не лише те, які саме навички формувати, але й як досягти мети та діагностувати рівень їх опанування.

Як свідчить наш аналіз ситуації щодо розвитку soft skills у майбутніх педагогів то він вказує, що тут є подальші фіксовані рівні: невисокий інтерес та розуміння важливості їх формування; слабкі взаємозв'язки між складовими професійної підготовки; недостатня практична спрямованість психолого-педагогічних дисциплін; дисбаланс між теорією і практикою, що заважає практичному вияву soft skills; недостатнє використання сучасних технологій та міжпредметних зв'язків; складнощі в оцінюванні рівня розвитку soft skills; низька гнучкість і мобільність процесу їх формування.

Подібні результати при опитуванні педагогів Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», щодо проблеми формування soft skills у майбутніх педагогів засвідчує що: більшість респондентів (69%) вважають, що за розвиток soft skills відповідають усі, проте індивідуальної відповідальності за це немає. При цьому значна їх частина належить до загальнокультурних та професійних компетентностей;

половина опитаних бачать причину недостатньої уваги до розвитку soft skills у складнощах їх оцінювання та моніторингу; зафіксовано недостатню взаємодію викладачів, а також нерегулярне застосування інтерактивних та інноваційних технологій навчання; значна частина респондентів (70%) вказують на брак практикоорієнтованих занять, соціальних практик та проектів, під час яких студенти могли б набути досвіду реальної командної роботи та взаємодії.

Також результати опитування педагогів показали, що лише 20% респондентів цілеспрямовано включають до занять завдання на розвиток soft skills. 25% використовують технології активного та інтерактивного навчання (дискусії, кейс–метод, навчання у співпраці тощо).

Що торкається студентів, то вони відмічають важливість soft skills, до причин її недостатнього розвитку відносять: традиційні лекційно–семінарські заняття, стереотипну рольову поведінку викладачів, відсутність позитивних зразків, обмежені можливості набуття практичного досвіду реалізації soft skills.

Отже, наведені дані підтверджують необхідність цілеспрямованої роботи закладів вищої освіти з розвитку soft skills майбутніх педагогів. Великий потенціал у цьому мають психолого–педагогічні дисципліни та інформальна освіта.

Ми пропонуємо використовувати карту для цілеспрямованого формування soft skills майбутніх педагогів, яка містить три блоки:

По–перше: розвиток когнітивних здібностей зорієнтованих на формування: критичного та системного мислення; проектування та цілепокладання; прийняття рішень в умовах обмеженого часу; творчого вирішення педагогічних задач.

По–друге: розвиток діяльнісних здібностей, до ключових відносять: лідерство, організаторські якості; створення та візуалізація навчальних матеріалів; навички міжособистісної взаємодії.

По–третє: розвиток особистісних якостей, пов'язаних з ораторським здібностями та презентаційними навичками; робота в команді; комунікабельність; вміння мотивувати та надихати; емпатія; тайм–менеджмент та самоорганізація.

На нашу думку така система дозволяє комплексно формувати різні аспекти soft skills в навчально–професійній підготовці майбутніх педагогів.

Саме тому, система розвитку soft skills у майбутніх педагогів вимагає змінити формат та технології взаємодії викладачів і студентів. Традиційні заняття нецікаві для сучасного покоління, на відміну від гейміфікації, електронного та мобільного навчання. Ще в цьому процесі важливо здійснювати: перехід від передачі знань до їх спільного створення, оскільки головне – не обсяг, а швидкість пошуку, аналізу та генерації інформації; перехід від моделі «викладач – студенти» до партнерської взаємодії та командної роботи; перехід від вузької спеціалізації до міждисциплінарного підходу.

Ефективне поєднання аудиторної роботи, електронного навчання, проектно-ї діяльності та симуляцій. До цього слід додати успішно апробовувальну модель – попереднє самостійне опрацювання матеріалів і подальша творча робота в аудиторії. Це теж може сприяти розвитку soft skills, критичного мислення та командної роботи.

У розвитку soft skills майбутніх педагогів ефективними виявилися форми позааудиторної діяльності, такі як студентське самоврядування, волонтерство, соціальні проекти та тренінги. Вони дозволяють паралельно з професійними компетентностями формувати здатність до комунікації, лідерство, співпрацю, дипломатичність, навички розбудови відносин, мотивацію до успіху, роботу в команді, презентаційні навички, вміння приймати рішення та креативно вирішувати завдання. Ці soft skills багато в чому визначають успіх майбутньої професійної діяльності та сприяють самореалізації в мінливому світі.

Висновки. Розвиток soft skills у майбутніх освітян під час проходження ними професійної підготовки у закладах вищої освіти має вирішальне значення для успішного виконання педагогічних та соціальних функцій в умовах сучасних глобальних викликів, цифрової трансформації освіти та змін на ринку праці.

Наголошено на ефективності поєднання аудиторної, електронної, проектно-ї діяльності та симуляцій для формування soft skills. Також обговорюється потенціал позааудиторних форм роботи, зокрема студентського самоврядування, волонтерства та соціальних проектів.

Необхідність оволодіння майбутніми освітянами не лише професійними навичками, а й універсальним інструментарієм – soft skills, який дозволить їм ефективно виконувати широкий спектр педагогічних та соціальних функцій.

Все це є першими кроками до нової освітньої моделі професійної підготовки педагогів, які потребують аналітичного осмислення, проте відповідають сучасним тенденціям розвитку освіти, державним і суспільним очікуванням.

Література:

1. Бахмут Н. Розвиток soft skills здобувачів початкової освіти в умовах інклюзії. Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Сер. Педагогічні науки. № 1. С. 144–152.
2. Біляковська О. О. "Soft skills" як необхідна складова якісної професійної підготовки майбутнього вчителя. Prace naukowe Akademii im. J. Długoszawa Częstochowie. Rocznik polsko-ukrainski, T. XX, С. 175–186.
3. Длугонович Н. А. Soft skills як необхідна складова підготовки фахівців. Вісник Хмельницького національного університету. Сер. Технічні науки. № 6. С. 239–242.
4. Залужна С. Hard & Soft skills: 5 навичок, які допоможуть дитині стати затребуваною в майбутньому. Osvitanova. URL: <https://osvitanova.com.ua/posts/2540-hard-soft-skills-5-navychok-iaki-dopomozhut-dytyni-staty-zatrebuvanoiu-u-maibutnomu> (дата звернення: 12.09.2025)].
5. Коваль К. О. Розвиток "soft skills" у студентів – один з важливих чинників працевлаштування. Вісник Вінницького політехнічного інституту. Вип. 2. С. 164–169.

6. Кожушкіна Т. Л. Міжособистісна взаємодія як складова частина "soft skills" студентів педагогічного коледжу. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. № 63. С. 77–81.
7. Наход С. А. Прогнозування в професійній діяльності майбутнього психолога. Психолого–педагогічні науки: наукові записки. Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя / за заг. ред. проф. Є. І. Коваленко. № 3. С. 51–55.
8. Фамілярська Л. Особливості розвитку сучасного педагога в системі післядипломної освіти. ScienceRise: Pedagogical Education. № 6(14). С. 43–47.

References:

1. Bakhmut, N. (n.d.). Rozvytok soft skills здобувачів початкової освіти в умовах інклюзії [Development of soft skills of primary education applicants in the context of inclusion]. Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni B. Khmelnytskoho. Ser. Pedagogichni nauky – Bulletin of Bohdan Khmelnytskyi Cherkasy National University. Series: Pedagogical Sciences, (1), 144–152 [in Ukrainian].
2. Biliakovska, O. O. (n.d.). "Soft skills" yak neobkhidna skladova yakisnoi profesiinoi pidhotovky maibutnoho vchytelia ["Soft skills" as an essential component of quality professional training of future teachers]. Prace naukowe Akademii im. J. Długoszawa w Częstochowie. Rocznik polsko–ukrainski, 20, 175–186 [in Ukrainian].
3. Dluhonovych, N. A. (n.d.). Soft skills yak neobkhidna skladova pidhotovky fakhivtsiv [Soft skills as a necessary component of specialist training]. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ser. Tekhnichni nauky – Bulletin of Khmelnytskyi National University. Series: Technical Sciences, (6), 239–242 [in Ukrainian].
4. Zaluzhna, S. (n.d.). Hard & Soft skills: 5 navychok, yaki dopomozhut dytyni staty zatrebuvanoiu u maibutnomu [Hard & Soft skills: 5 skills that will help a child become in demand in the future]. Osvitanova. Retrieved from <https://osvitanova.com.ua/posts/2540-hard-soft-skills-5-navychok-iaki-dopomozhut-dytyni-staty-zatrebuvanoiu-u-maibutnomu> (accessed: 12.09.2025) [in Ukrainian].
5. Koval, K. O. (n.d.). Rozvytok "soft skills" u studentiv – odyń z vazhlyvykh chynnykiv pratsievlashtuvannia [Development of "soft skills" in students – one of the important factors for employment]. Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho instytutu – Bulletin of Vinnytsia Polytechnic Institute, (2), 164–169 [in Ukrainian].
6. Kozhushkina, T. L. (n.d.). Mizhospystisna vzaiemodiia yak skladova chastyna "soft skills" studentiv pedagogichnoho koledzhu [Interpersonal interaction as a component of "soft skills" in pedagogical college students]. Pedagogichni nauky: realii ta perspektyvy. Nauk. chasopys NPU im. M. P. Dragomanova – Pedagogical Sciences: Realities and Perspectives. Scientific Journal of Dragomanov National Pedagogical University, (63), 77–81 [in Ukrainian].
7. Nakhod, S. A. (n.d.). Prohnozuvannia v profesiinii diialnosti maibutnoho psykoloaha [Forecasting in the professional activity of the future psychologist]. Psykholoho–pedagogichni nauky: naukovy zapysky. Nizhynskiy derzhavnyi universytet imeni Mykoly Hoholia / za zah. red. prof. Ye. I. Kovalenka – Psychological and Pedagogical Sciences: Scientific Notes. Mykola Gogol Nizhyn State University / ed. by Prof. Ye. I. Kovalenko, (3), 51–55 [in Ukrainian].
8. Familiarska, L. (n.d.). Osoblyvosti rozvytku suchasnoho pedahoha v systemi pislidyplomnoi osvity [Peculiarities of modern teacher development in the system of postgraduate education]. ScienceRise: Pedagogical Education, 6(14), 43–47 [in Ukrainian].